

НЕКИ ПОДАЦИ О СЕЛУ БЕНОВИЋУ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА АРХИВСКЕ ИЗВОРЕ ИЗ XVIII ВИЈЕКА

УВОД

Беновић је једно од најмање истраживаних насеља у Боки Которској, што је вјероватно посљедица његове незнатне улоге у прошлости нашег краја. То је и једно од мањих сеоских насеља јер помена о њему, према досадашњим истраживањима, можемо наћи тек почетком XVIII вијека, што не значи да село није и раније постојало.¹ Чак и у појединим документима из Политичко-управног млетачког архива узима се заједно са Миочевићем (сада засеоком Кумбора), а слично је и у архивским документима Топаљске комунитаци (заједничке ноте од соли). Пошто су то била два релативно мала насеља, имала су једно вријеме заједничког кнеза и једну парохију, а тада су податке о житељима, њиховим потребама и насталим промјенама властима углавном давали кнез и поп.

О ИМЕНУ И ПОСТАНКУ

Не може се тачно утврдити како је и када ово насеље добило своје данашње име, које се у млетачким списима пише као GIONOEVIČH, а у попису православних цркава и манастира главног провинцура за Далмацију из 1758. године стоји STOROEVIČH. Највјероватније да се ради о сличном презимену неке старе вићеније породице, јер се из података о миграцијама које су забиљежили Ердељановић, Дедијер и Накићеновић, као и других докумената и записа до којих смо дошли, не може пронаћи да је постојала у прошлости породица која се презивала „Беновић“, по којој је насеље могло добити име, мада данас у нашој земљи постоји ово презиме. Сличних пре-

¹ Др Гавро Шкриванић, Именик географских назива средњовјековне Зете, Историјски институт, Титоград, 1959.

имена од којих је могао постати данашње име насеља на подручју Боке има више (Боновић, Бановић, Биновић, Бенџиновић, Бенаши), чијим се трансновањем временом могао добити данашњи назив, што је чест случај у нашој топонимастици. Ми би се најприје одлучили за презиме Боновић из разлога што се у неким документима већ 1774. године, као и на катастарској карти Беновића из 1838. године мјесто зове GIONOVICH (изгубило се оно „E“ испред „V“ из ранијег периода). У катастру из 1704. године у Беновићу се помиње један посјед који се зове »Sgrade Gionovich« (Зграде Боновића) што га је у турско доба држао Турчин Бакалић, а у млетачко је припао бискупу Змајевићу из Пераста. Могао би се закључити да се ради о топониму који је вјероватно настао прије турског периода и да од њега потиче будући назив села. У нотама од соли, које су писане старом ћирилицом, за 1790. и 1799. годину уписано је данашње име.

Друга дилема такође остаје, да ли је Беновић или Беновићи? У многим документима од XVIII вијека па до педесетих година овог вијека, на печатима, географским картама и плановима, школским и црквеним књигама, у судским списима и земљишним књигама, у називу поште и појединих институција, у разним енциклопедијама (предратни лексикон „Минерва“, Народна енциклопедија и „Рјечник“ Југословенске академије), као и у говору мјештана старосједилаца, употребљава се БЕНОВИЋ. Међутим, у новије вријеме, вјероватно под утицајем језичких правила и знатног броја досељеника из Црне Горе, гдје се овакви топоними у правилу завршавају на „ићи“, долази до дјелимичне употребе назива Беновићи, што је прихватила и новија стручна литература. То је довело до збрке, па се данас говори и пише назив овог мјеста како ко хоће. Најбољи доказ за то је да у „Именику места у Југославији“ пише: мјесто Беновићи, пошта Беновић, општина Херцег-Нови.² Ми смо се ипак одлучили за Беновић без „и“, јер се село тако од старина звало, а као значајан доказ да може, и поред граматичке неисправности, да буде исправно су многобројна имена насеља настала од презимена а завршавају се на „ић“. У „Именику места у Југославији“ има 623 назива мјеста која се завршавају на „ић“, а углавном су изведена од презимена. У прилог нашем опредјељењу сматрамо значајним чињеницу да је и Вук Карашић забиљежио Беновић, без „и“ на крају.³

Може се са доста сигурности тврдити да је овај крај био насељен врло рано, још у доба Илира. О илирским топонима „повише Беновића и Баошића“ пише С. Рутар још 1880. године.⁴

² Именик места у Југославији, Службени лист СФРЈ, Београд, 1975.

³ Васо Томановић, О топонимским именима Боке Которске, САН — Споменик, V, Београд, 1953.

⁴ Симон Рутар, Старине бокогорске, Програм Ц. К. реалног и великог гимназија у Котору за школску 1879—1880. годину, Задар, 1880.

Чак и један простор у горњем дијелу села, западно од старих кућа Јацковића и сјеверно од Комалина, зове се „Гомила“. Не само што се тако зове, већ и по великом набачају камена и самој конфигурацији донекле подсећа на илирску гомилу. Да је овај простор био насељен и у бакарно доба свједоче примјерци „жара напуњених пепелом илити мастном земљом те којим уресом“ нађених на граници између Беновића и Баошића 1840. године, на имању перапике породице Баловић.⁵

Постоји предање, а има и одређених знакова, да је овај простор био насељен и у грчко-римско доба, односно да је ту постојала грчка насеобина Столи (Столиум), како се и данас назива локалитет на западној обали Беновића. Претпоставља се да је ова насеобина потонула у море приликом неког катастрофалног земљотреса, као што је то био случај са Рисном и Росама, док би се као попутни узроци могли навести тенденција тоњења наше обале у млађе геолошко доба, са повременим већим или мањим осцилацијама, и састав земљишта на којем је насеље настало. Материјални докази о постојању Стола су доста мали, али их ипак има. На овом локалитету пронађена је једна „умјетнички моделована мраморна глава, која представља неког римског великодостојника“⁶ која се сада налази у которском Лапиларијуму. Према умјетничко-стилским одликама овог портрета установљено је да ова мраморна глава припада прелазном добу с краја I вијека, а претпоставља се да представља римског императора Домицијана и да се налазила у некој римској вили.⁷ У вези са материјалним доказима може се навести и податак да се приликом недавног продубљивања војне марине, наишло на неке зидине, које нико није истражио, али би то могло да нае у прилог претпоставци о потонулом насељу. Даље, још се међу старијим мјештанима одржала тврдња да се раније са литица брда код Св. Стефана, у вријеме ведрих дана са највећом прозирношћу мора, примјетивало у мору испод данашњег засеока Столи нешто попут тамних зидина правилног геометријског облика. Данас је то немогуће примијетити због великих наноса које доноси мелнорисани и скренути кумборски поток и талози их баш на том локалитету. Да је овај податак истинит најбоље свједочи сљедећи запис из 1880. године: „О Столима каже стара прича, да је овдје био некада стари, сада понорени град. И заиста могу се и данданашњи једва метар дубоко под водом опазити обширније зидине, које су морале некада свакако над водом стати. Недалеко од обале налази се мјесто, које лежи само један метар под морском површином, дочим је првљака међу тим негдашњим отоком

⁵ Симон Рутар, исто.

⁶ Дон Нико Луковић, Бока Которска, Котор, 1953.

⁷ Иванка Николајевић-Стојковић, Римски портрети из Кумбора, САН, збирка радова, књ. XXXVI, Византолошки институт, Београд, 1953.

Портре Домцијана

и садашњом обалом два метра дубока, а мала лука између овог „праотока“ и копна дубока је тринајест метара!“⁸ Из овог записа се да закључити да је археолог и историчар, Словенац Симон Рутар, извршио одређена истраживања и премјеравања овог локалитета прије више од сто година и сигурно је тада био у повољнијој прилици да све то боље уочи и остави нам значајне податке, сада изузетно битне у доказивању постојања Стола.

Постоји и један посредан доказ о којем говори Сава Накићеновић. Данашњи Кумбор који се налази непосредно са сјеверозападне стране локалитета Стола, звао се у млетачко доба, а вјероватно и раније, «Сопвогго» што у преводу значи „с предграђа“, на такав назив опет асоцира на постојање неког градског насеља, у овом случају Столиума.⁹

О Столима је писао и Петар Д. Шеровић. По њему и Саву Накићеновићу име Покривеника, засека који се са источне стране налази на Столе, у непосредној је вези са потонулим насељем. Када су Столи утонули, дно који је остао над морем назван је Покривеник (насеље покривено морем). Исти писац истиче да само име Столи „дупућује на дубоку старину“ можда чак илирског поријекла, мада истиче да ова ријеч на грчком језику има двојак значење: „спремање за пут или вођњу, и мјесто похода на војску с бродовљем“, из чега извлачи закључак „да су Столи у далекој прошлости били згодан приморско мјесто за опрему бродова, јер леже недалеко од ушћа Бокототорског залива“.¹⁰

На основу свега истакнутог, као и саме конфигурације обале у овом дијелу залива (Кумборски тјеснац), која је могла имати у прошлости значајан геостратегијски положај, па тиме и војну постају, логор или насеље, склони смо тврдити да је ова насебина постојала. Вјероватно ће даља свеобухватна истраживања потврдити наше наводе.

О ПОЛОЖАЈУ, ТОПОНИМИМА И ТИПУ СЕЛА

Село Беновић је једно од најмањих катастарских општина у општини Херцег-Нови. Протеже се на површини од 192 хектара, 70 ари и 43 m².¹¹ Граничи се са запада и сјеверозапада

⁸ Симон Рутар, исто.

⁹ Поп Сава Накићеновић, Бока — антропотогеографска студија, САН, Из етнолошког зборника, књ. XX, Београд, 1913.

¹⁰ Петар Д. Шеровић, Римски портрети из Кумбора, Историјски записи, година VIII, књ. XI, Цетиње, 1955.

¹¹ Подаци Управе за катастар Скупштинне општине Херцег-Нови из 1975.

Кумбором, са сјевера Кутима (Обалицом) и са истока Баошићем. Има слабо разубену обалу у дужини од 2 km која чини дио Тиватског залива.

Село има јужну експозицију и налази се на обронцима Девесиља чија се највиша kota изнад Беновића зове Ком (573 m). Брдо је обрасло медитеранском макијом, прошарано све рјеђим групицама храстових и маслинових стабала. Од подгорине брда па све до морске обале каскадно се протеже култивисано земљиште; маслињаци, ливаде, пиве, виноград и вртови, данас у добром дијелу запуштено или претворено у грађевинско земљиште. У вријеме интензивног насељавања села у XVIII вијеку, па и раније, земља се подводила култури и у самом брду. На крчевинама су се садиле виноград, воћњаци и маслињаци, чији се остаци и данас примјећују на појединим мјестима.

Село располаже са два стална извора питке воде, Покривеником и Врбама, и више периодичних извора, а у приобалном дијелу налази се врло плитко вододржљиви слој у којем се од старина копају „живи“ бунари (почули). Постојање воде у довољним количинама било је од пресудног значаја за насељавање овог простора у прошлости.

Главна сливница у мјесту је Чорко поток, поред неколико мањих потока.

У Беновићу су познати засеоци: Банићевина, Покривеник, Столи, Ивановица у приобалном дијелу, а Врбе, Мирине, Бријеге и Почокац у унутрашњости. Поред засеока постоји читав низ назива за поједине земље, од којих су неки топоними значајни при истраживању извјесних трагова прошлости. Навешћемо већину: Борковина, Бронзина, Оштри кам, Накамен, Луг, Поље, Младина, Мујовина, Кораћевина, Камберовина, Бирковина, Браге, Каштино, Лазина, Гомила, Коловина, Окрајак, Раванац, Зграде, Подвиногранац, Сушањ, Камење, Маровина, Грот, Главница, Дношница, Торина, Мочо, Шкољи, Баре, Чокац, Мишковице, Репиште, Чакље, Ушесла, Вресина Дубрава, Зацркву, Просједине, Присаде, Бретаровина, Бријест, Голо брдо, Гравље, Зеленика и друга.

Положај села је претежно условљен локалном топографијом, као и утицајем природних и историјских фактора. Првобитно насеље се формирало на граници двије морфолошке зоне, тј. у подгорини брда у циљу што мањег захватања обрадивих површина, и уз морску обалу ради бољег искоришћавања локалних предности. У периоду првог насељавања с краја XVII вијека, а вјероватно и раније, било је породица које су своје настамбе градили у подручју црква св. Стефана и св. Симеона.

У прошлости је село било разбијеног типа, састављено од засеока у којима су куће биле груписане претежно по сродничким везама житеља (Марићи, Мустури, Томановићи, Кома-

дине, Врацковићи, Јанковићи, Одаловићи). Услед природног прираштаја, сталних досељавања и распадања великих породица, засеони се постепено повећавају, шире, поједини спајају и село поприма тип развијеног насеља.

Изградњом приобалне саобраћајнице почетком XX вијека, изградња кућа за становање и објеката од заједничког интереса постепено се преноси на ову саобраћајницу, која постаје главна улица са школом, поштом, друштвеном просторијом, црквама, занатским и угоститељским радњама, пролазницама и услужним радњама. И поред овакве концентрације село није остварило типичност приморског насеља попут Роса или Каменара.

Још у прошлом вијеку мјештани се све мање интересују за пољопривреду јер им она није омогућавала сигурну егзистенцију. Пољопривреда постаје споредно занимање у већини случајева, а све се више орјентису на поморство, занатство, трговину, рад у војним и државним институцијама. Тиме село постепено губи класични карактер и прераста у полуурбано приградско насеље.

Прве куће сиромашних досељеника и старосједилаца грађене су у сувомећу, покривене каменим плочама, без одјељења, са огњиштем у углу без камина и малим уским прозорима који су се затварали канцима (шкурима). Уз кућу су биле примитивне стаје за стоку, а понекад и магацин. Тумно су имали само економски имућнији сељаци. Дворишта су била углавном кадармисана и ограђена ниском сувомећом. Мало даље од дворишта виђеније куће имале су примитивни санитарни уређај (комола).

Култура становања се врло брзо усавршавала под утицајем градских насеља, па се од овог најпримитивнијег облика развијају куће са одјељењима, грађене у кречном малтеру, са пријемом умјесто камених плоча на крову. Постепено већина кућа поприма приморски стил и облик, са конобом у приземљу, стамбеним простором на спрату и поткровљем са обавезном вилоницом. Уз предње зидове куће градили су се „лицули“ за сједање, а у непосредној близини куће „бистјерне“ за воду у којима се сакупљала кишница са крова. Већ у XIX вијеку у Беновићу је било више значајних грађевина у приморском стилу: стари Арсенал, куће Бурановића, Мустура, Војводића, Петковића, Задковића, Фанфинија, Врацковића, Томановића, Јанковића и друге; од којих је мали број данас сачуван, а посебно их је докрајчно посљедњи земљотрес.

Није познато да је у XVIII вијеку било у Беновићу млинова за маслине и жито, сем понеки „жрвањ“ (ручни камени млин за жито), а зна се, на основу архивских докумената, да су Беновчани те послове најчешће обављали у Кутима.

У катастру општине Херцег-Нови из 1704. године унесени су атари и посједи села Беновића, док се у претходном катастру из 1702. године село не помиње, као ни остала насеља од Кумбора до Каменара. Из катастра се види да је село егзистирало и у турско доба и да су посједи у њему припадали муслиманским породицама: Бакалић, Даутовић, Микалић, Сулимановић, Билокурачевић, Куртешевић, Барјетаровић, Кураћина, Зурђић, Браговић и др. које су напустиле овај крај и повукле се у Херцеговину са повлачењем турске војске у вријеме млетачког освајања предњег дијела Боке (1687). Још и данас постоје предјели у Беновићу који носе турска имена: Мујовина, Кораћевина, Лазина, Коловина, Бретаревина и други.

Сигурно је да је у вријеме турске окупације у Беновићу, као и у другим просторима Боке који су били под влашћу Турака, било хришћанског становништва односно правих старосједилаца, али о њима нијесмо пронашли писаних доказа. То једино потврђују цркве св. Симеона и св. Стефана, за које се не зна када су тачно грађене, али се претпоставља да су настале у XVII а можда и XVI вијеку (св. Симеон), и да су их градили православни хришћани. Из цркве св. Стефана позната је плантаница (антимине попа Комнена) из 1703. године,¹⁷ док је црква св. Симеона Столпника имала своје посједе који су означени у поменутом катастру. У истом катастру се говори о порушеним зидинама и некултивисаној земљи гдје је некада био сеоски дворач (Murché dirochate e terra inculata dove anticamente era la villa). Не може се тачно одредити гдје се тај дворач налазио, јер не постоје материјални докази. Претпоставља се да се ради о једном посједу у подгорини брда у засеоку Мирине који се и данас зове Каштио (од каштел — дворач). Ако је већ тада поменути дворач био у рушевинама, онда се може претпоставити да се ради о веома старој грађевини, највјероватније властелинском дворцу из времена средњовјековне босанске државе (жупа Драчевица).

Доласком млетачке управе највећи дио напуштених турских посједа у Беновићу припао је перашким породицама. Читави простори засеока и поједине земље, међу којима су Покривеник, Мирине, Врбе, Оштри кам, Луг, Зграде, Бријест, па све до Мишковица у брду више Св. Стефана, били су својина Пераштана. По перашкој породици Банић и данас се заселак уз границу према Баошћу зове Банићевина, по породици Бронза дио засеока Мирине зове се Бронзина, по породици Киорко посјед у Покривенику зове се Борковица, као и Борко поток

¹⁷ Др Владимир Р. Петковић, Преглед црквених споменика кроз повјесницу српског народа, САН, Београд, 1950.

који уз тај посјед протиче, а по породици Бирковић названа је Бирковина.

Према полазима из Политичко-управног млетачког архива генерални провизур за Далмацију Јероним Корнер је децембра 1687. године даровао перашкој општини цјелокупно земљиште од Моринџа до Кумбора, изузев оног које им је у Бијелој раније дато.

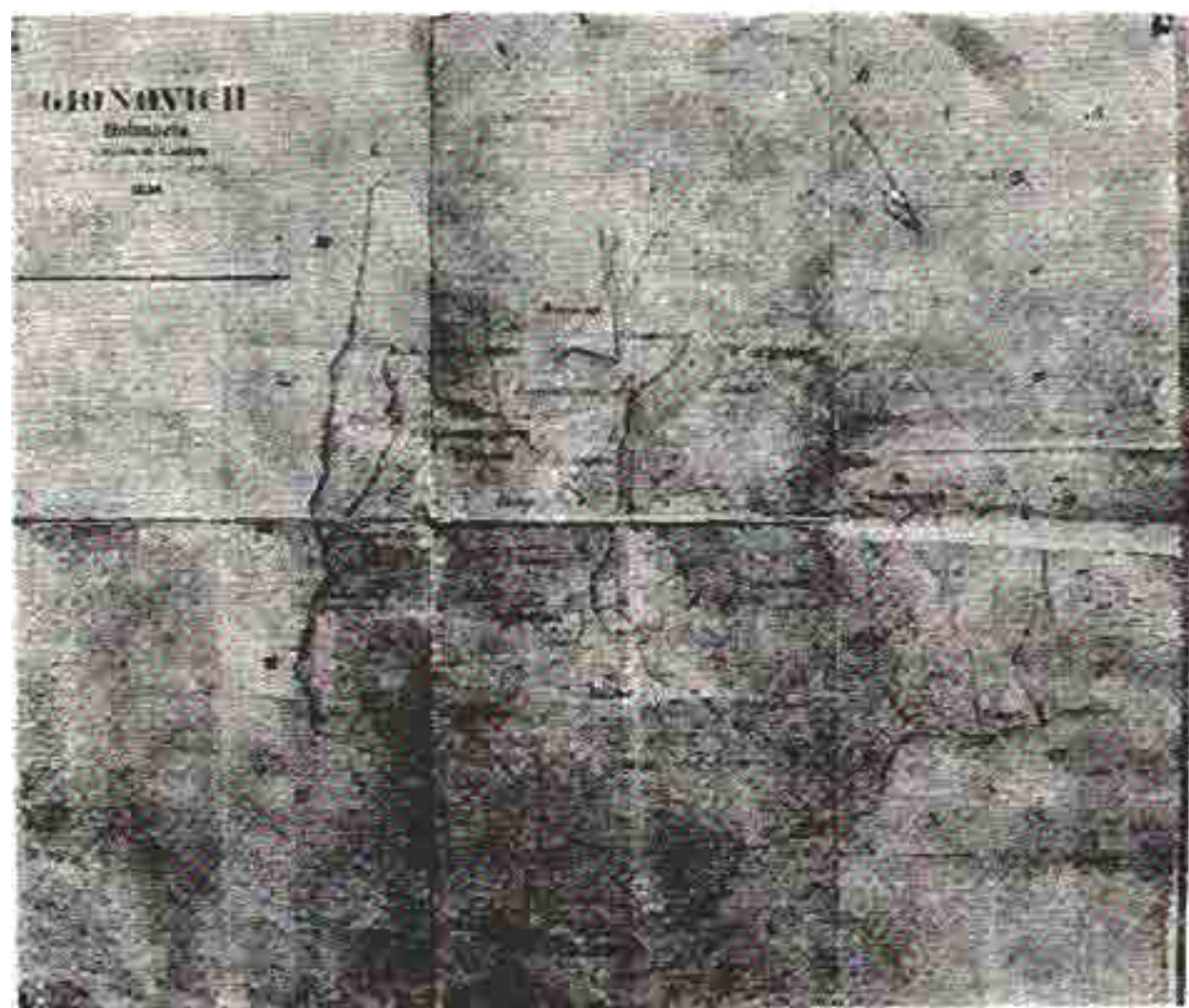

Олука о давању земаља Пераштанима

„Данас су ме молили капетан са представницима преведре Комуниџади перашке да им се додијеле 2.200 кампа новозадобијених терена на територији Херцег-Новог који би се подијелили међу 250 породица које станују у њиховом мјесту. Пошто смо увидјели њихов захтјев, одредимо јавне комисије које ће их увести у посјед речених 2.200 кампа који ће се простирати од граница тог округа који гласа према селу Лепетане и почиње од морске обале до врхова брда и спуштајући се са једне стране према Моринџу, а са друге према Кумбору, о чему је наложено инжењеру Калербију премјеравање и да види колико је уствари тих поља. Међу њима не треба да се пађу посједаи које неки Пераштани легитимно уживају у доба мира и у прошлом рату, нити 125 кампа у Бијелој Османа Ибрахима Агића које смо дали Болици.“¹³ (Превео др Србан Мусић.)

¹³ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла VI.

Млетачки Сенат је дукалом од 6. октобра 1697. године потврдио Корнијерову одлуку о додјели поменутих земаља Пераштанима, без икаквих намета и дажбина, а у катастру стоји »fronta di Combric confin delli Petastini«, мада је било њихових посједа и даље према Херцег-Новом. Млечани су, послије освајања предњег дијела Боке, богато наградили Пераштане новим посједима као своје старе и вјерне поданике и саборце, а како се у дукалу Сената каже »да се заслужна нација одржи у уживању и посједовању тих терена који су им од наших претходника и од Сената дати“.¹⁴

Катастарска карта Беновића из 1836. године

Од перашких породица које су у Беновићу добиле земљу у катастар их је уведено тридесет, док се касније тај број повећавао. Највише земље добиле су породице Змајевић, Мазаровић и Крусала, од 36 до 38 кампа, док су остале породице добиле знатно мање. Од осталих посједника поменућемо породице:

¹⁴ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла VI.

Бујовић, Букипа, Матекови, Мишић, Матошевић, Палавићини, Банић, Видаковић, Бакобић, Арбанас, Ферари, Баталусина и Русо, док се касније појављују Киорко, Бронза, Орефићи, Буровић, Бирковић и други. Поред Пераштана посједе у Беновићу у XVIII вијеку имале су породице из Херцег-Новог (Никићевић, Фонтана, Криловић), Доброте (Живковић и Трипковић), и Дубровника (Модеско).

Пераштани, а и остали посједници са стране, ријетко су сами обрађивали своје земље или се настањивали у Беновићу. Углавном су давали посједе у закуп ријетким старосједиоцима и новопродошлом становништву из Херцеговине. Сељаци су били приморани да узимају земљу у закуп под доста тешким условима, јер су располагали са сопственим малим посједима са којих нијесу могли добити довољно производа да би могли најскромније живјети. Било је и безземљаша, што се види из података које наводимо. У Бенонћу је тада живјело 15 породица са 86 становника, од тога: мушкараца „за пушку способних“ 21, жена 18, дјечака 26 и дјевојчица 21. Интересантно је истаћи да у попису нема старца. Из пописа у катастру не може се тачно утврдити о којим је све породицама ријеч, јер се код већине презиме не помиње. Тај списак са исказаним власницима породице изгледа овако:

1. Петко Николчи	(5)	9. Јован Николчи	(8)
2. Стјепан Милошев	(4)	10. Митар Зубац	(8)
3. Петар Митров	(3)	11. Букач Зубац	(3)
4. Томан Јованов	(8)	12. Сава Зубац	(5)
5. Никола Петков	(7)	13. Славо Симои	(4)
6. Петар Комадина	(8)	14. Букач Лаконић	(7)
7. Сава Томашев	(4)	15. Букач Трипков	(7)
8. Кнез Дука Азаријевић	(5)		

Да ли су од ових породица касније настали Николчићи, Милошевићи, Митропићи, Јовановићи и други, није познато и остаје да се и даље истражује, мада има неких индисија које говоре томе у прилог.

У попису власника земље не појављују се сва поменућа домаћинства већ само њих 7, па се да претпоставити да су остали живјели као наполичари, односно како се тада говорило „ловници или мученици“.¹⁵

¹⁵ Глигор Станојевић, Катастри Херцег-Новог и Рисна из 1764. године, САНУ, Споменик СХХV, Београд, 1983.

Земљу су посједовали	Кампа	Кварта	Тавола ¹⁶
1. Букап Лаконић	5	2	—
2. Милан Бицовић (из Кумбора)	1	1	—
3. Митар и Јован Николши	—	—	130
4. Петар и Вуко Митров	2	2	103
5. Петко Николши	3	1	70
6. Стјепан Милошев	1	—	182
7. Томан Јованов	—	1	—
8. Томо Николши (из Баошића)	—	2	—
9. Кнез Дука Азаријевић	—	1	88
Свeгa:	12	10	573

Ако је познат податак из катастра да је тада измјерена површина Беновића износила 194 кампа 3 кварта и 84 таволе, од чега 153 кампа и 50 тавола ораница, а 22 кампа 2 кварта и 24 таволе винограда, није тешко уочити колико су мало земље имали старосједници и нови досељеници из Херцеговине. Такво стање их је и нагнало да узимају земљу у закуп, а било је случајева да се нови досељеници нијесу могли снаћи у оваквим условима, па су се рабе враћали натраг у Херцеговину, без обзира на латентну опасност од турског терора. Не ријетко се дешавало да сељаци нијесу могли испунити услове закупа, па су се ти спорови и судски рјешавали, што се види из неколико примјера, у мноштву таквих, које садрже млетачки документи:

— Налог из 1732. године Бурџ Мустуру и браћи из Кумбора да исплате кесим (порез) Петру Фонтани из Херцег-Новог за земљу у Беновићу, коју држе у закуп и обрађују.¹⁷

— Налог из 1763. године Петру Томанову из Беновића да положи у суд плод са земље кап. Анта Киорка и насљедника Змајевића из Пераста, коју држи и обрађује.¹⁸

— Наречење из 1769. године Бурџ Петрову и другима из Беновића да имају признати за власника земље коју држе у закуп само Николу Шировића из Пераста и да истоме морају плаћати кесим.¹⁹

Поред издавања у закуп, Перантани су своје посједе продавали један другоме, преузимали један од другога због дуго-

¹⁶ Камп = сса 3.862 m², кварт = 1/4 кампа, камп = 840 тавола, кварт = 210 тавола, тавола = 4,5 m².

¹⁷ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла LXXXVII.

¹⁸ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CCIX.

¹⁹ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CCXI.

ва, поклањали родбини, посебно код стварања нових родбинских веза, а у изузетним случајевима продавали мјештанима Беновића. Наводимо неколико таквих примјера:

— Уговор из 1721. године којим Иван Буровић из Пераста продаје кап. Николи Банићу, такође из Пераста, комад земље у Беновићу.²⁰

— Кап. Никола Банић из Пераста тражи да се уведе у посјед неких некретнина у Покривенику које су својина удовице Луке Ликачевића из Пераста за неисплаћени дуг од 1.096 лира. Одобрено одлуком провидура Вендрамона 1730. године.²¹

— Уговор из 1744. године између Марије конт. Матешевих из Пераста и кап. Матије Живковића пок. кап. Илије из Доброте у вези куповине једне куће и земљишта у Покривенику.²²

— Марија Буровић, жена Станислава, рођена Змајевић из Пераста, 1764. године уступа на доживотно плодоуживање клирику Станиславу Балоти неке некретнине у Беновићу.²³

— Патрон Орефић Борбе за себе и кћер Катарину дарива Николи Банићу из Пераста један комад земље у Покривенику, 1770. године.²⁴

— Уговор из 1794. године којим конте Иноћенте Буровић продаје браћи Војводић пок. Петра, један комад земље у Беновићу за 100 цекина.²⁵

Што се тиче самих мјештана, из списка се да констатовати, да их је највише живјело од закупљеног земљишта, а било је и оних који су продавали своје право на добијену земљу, неовлашћено присвајали, упадали и оштећивали туђе земље, претежно оних власника који су живјели у другим мјестима. Али, није то био манир само Беновчана, то су исто радили и сељаци осталих села, па су млетачке власти често интервенисале и упозоравале сељацима на ред и забрану таквих поступака. Из ове материје постоји доста жалби, тужби, парница, пресуда и наређења, а извајамо:

— На молбу кап. Николе Банића из Пераста забрањује се сељацима села Беновића да оштећују његово имање у Беновићу. Документ је из 1718. године, а исте те године наређено је Јовану Цвијетову из Беновића да не оштећује земље Стијеса Милошевића.²⁶

²⁰ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла LXXV.

²¹ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CIV.

²² Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CLIII.

²³ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CCXIX.

²⁴ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CCXI.

²⁵ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CCXI.

²⁶ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла LXIV.

— Наречење из 1727. године сељацима села Кумбора, Бенковића, Баошића и Бијеле да не харају стоком земље Луке Бакијевића.²⁷

— Наречење из 1734. године генералног провидура из Задра Гриманија, сељацима Миочевића, Бенковића, Кута, Пола, Мељина, Каменог, Мокрина и Мољежа да не смију штетити земље у својини Петра Фонтане из Херцег-Новог.²⁸

— Стијепан Николин са браћом жали се да им сељаци Баошића, Обалце и Ружевог оштећују земље у Голом брду. Декретом провидура Баланија 1747. године издата је забрана сељацима тих села.²⁹

— По налогу провидура Вигурија извршена процјена штете на њиви кукуруза, коју је починила кћи Ника Митровића, жена Тома Николина из Бенковића, на имању Јова Лакетића у Кутима, трговца из Херцег-Новог (1749. година).³⁰

— Лауро Фонтана из Херцег-Новог подноси на регистрацију уговор из 1766. године којим Јово пок. Николе Гомуровића из Бенковића продаје Фонтани једно земљиште у Бенковићу за 72 лире.³¹

— Марс уд. Вида пок. Илије Лучића, реченога Сочивце, користи право прече купње, полаже 7 млетачких талира и тражи да јој се дозначи земљиште у Бенковићу које је Јела Алексе Лучића продала Лазу Комадини из Бенковића. Молба је уважена одлуком провидура 1793. године у Херцег-Новом.³²

Поред података из катастра од 1704. године и Политичко-управног млетачког архива, у архивским документима Топалске комунитадн сачувано је неколико „нота од соли“ (спискови породица по селима за добијање соли), по којима се могу само дјелимично пратити имена, број породица и „душа“ (становника) Бенковића из тог времена. За ово село су сачуване четири ноте од соли. Прва из 1758. године у којој су дати подаци заједно са Миочевићем и Кумбором, а саставио их је Мијо Вујатов, „главар“ ова три села. На основу већ познатих имена из поменутих докумената да се закључити које су у списку породице из Бенковића. Списком је обухваћено 14 породица са 99 становника.³³ Друга нота од соли датира из 1771. године, а потписана је од попа Марка Бетковића — пароха Бенковића. Списак се односи само на Бенковиће и састоји се од 23 породице са 129

²⁷ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла СХХI.

²⁸ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла LXXXIII.

²⁹ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CLXIV.

³⁰ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CLXXIV.

³¹ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CCLXXVIII.

³² Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CCCVIII.

³³ Архив Херцег-Новог, Топалска комунитада, број списа 12—13.

становника.³⁴ Обје ове ноте садрже спискове породица без презимена, већ само име главе породице и име његовог оца, па је било тешко одредити о којим је породицама ријеч, посебно у првој ноти, док се друга може доста добро усагласити са сљедећом, из 1790. године, у којој су уписана презимена. Трећа нота садржи заједнички списак Миочевића и Беновића, али се на основу презимена могу лако разграничити. Ову ноту сачинили су поп Марко Бетковић и кнез Бошко Вујатов Петровић. По овој ноти у Беновићу је те године било 26 породица са 162 становника.³⁵ Посљедња сачувана нота од соли је из 1799. године, а садржи само списак за Беновиће са 31 породицом и 208 становника. Сачињено је поп Марко Бетковић („Ја поп Марко Бетковић чиним ову ноту по мојој души“) а потврдио кнез Буру Николић.³⁶

Упоредбујући сачуване ноте од соли са млетачким документима тога времена, у којима се помињу појединци или породице из Беновића, као и оне породице које су убиљежене у катастар из 1704. године и касније, може се уочити да ноте од соли нијесу обухватиле сво становништво села из нама непознатих разлога. Сигурно је да је било иселавања (примјер породица Зубац које су почетком вијека живјеле у Беновићу, а касније већином прешле у Кумбор), али је било и нових досељавања. Ни атари села нијесу увијек били најбоље познати, а било је породица које су имале посједе у два или више села, па су зависно од потреба повремено боравили тамо гдје им је било неопходније (кнез Митар Зубац у Бијелој и Репајима, кнез Дука Азаријевић у Сасовићима, Бранковини и Кутима, Букан Лаконић на Ублима). Међутим, ако катастар из 1704. године биљежи у Беновићу 15 породица са 86 становника, онда није логично да се послје више од педесет година — према ноти од соли — становништво повећало за свега 13 житеља, односно на 99, и смањило за једну породицу, посебно када се зна колики је био притисак досељавања у овај крај у првој половини XVIII вијека. Поред тога, поједине породице које се из било којег разлога често провлаче кроз млетачка документа, уопште се не помињу (Милошевићи, Лаконићи, Лучићи, Драшковићи, Војводићи, Бермановићи, Гомуровићи и други), док се Марићи помињу у посљедњој ноти, а у поменутих документима се појављују континуирано од 1718. године. Посебно се помиње неки Радојица Марић који се често парнично, па је 1738. године доспιο у Задар код главног провидура за Далмацију Долфина, ради окончања парнице са Петром и Стјепаном Лучићем из Беновића.³⁷

³⁴ Архив Херцег-Новог, Топалска комунитад, број списка 59—60.

³⁵ Архив Херцег-Новог, Топалска комунитад, број списка 175—176.

³⁶ Архив Херцег-Новог, Топалска комунитад, број списка 257—258.

³⁷ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла СССХХ.

Упоредни приказ породица и броја „душа“ по нотама од
соли за 1790. и 1799. годину:

1790.

1. Буро Петров Николић	12
2. Андрија Томов Николић	8
3. Гаврило Стијепов Николић	5
4. Мато Симов Николић	4
5. Никола Симов Николић	7
6. Марко Јовов Николић	3
7. Јоко Буров Митровић	6
8. Марко Јовов Митровић	7
9. Јово Симов Јанковић	17
10. Буро Перов Јанковић	7
11. Јово Савин Мустур	4
12. Симо Илијин Мустур	7
13. Никола Савин Мустур	5
14. Симо Лучин Вранковић	8
15. Никола Јовов Вранковић	6
16. Гаврило Лучин Вранковић	6
17. Симо Петров Вранковић	7
18. Сава Томов Зубац	14
19. Нико Петков Томановић	5
20. Симо Марков Томановић	3
21. Буро Бетков Томановић	7
22. Васо Николин Комадина	5
23. Петар Савин Комадина	7
24. Буро Тодоров Комадина	8
25. Јела Бурa Комадина	2
26. Анђе Лазара Комадина	2

1799.

1. Буро Петров Николић	10
2. Томо Андријин Николић	4
3. Тошо Стијепов Николић	7
4. Мато Симов Николић	5
5. Никола Симов Николић	6
6. Марко Јовов Николић	4
7. Јоко Буров Митровић	5

8.	Марко Јовов Митровић	5
9.	Симана Саве Јанковић	2
10.	Буро Перов Јанковић	9
11.	Јово Савин Мустур	4
12.	Симо Илијин Мустур	7
13.	Никола Савин Мустур	5
14.	Симо Лучин Вранковић	9
15.	Никола Јовов Вранковић	7
16.	Тошо Лучин Вранковић	6
17.	Јоко Симов Вранковић	6
18.	Стијепо Лучин Вранковић	3
19.	Нико Петков Томановић	6
20.	Симо Марков Томановић	5
21.	Јово Митров Томановић	6
22.	Васо Николин Комадина	6
23.	Петар Савин Комадина	7
24.	Буро Тодоров Комадина	14
25.	Јела Буре Комадина	2
26.	Остоја Вуков Марић	7
27.	Буро Илијин Марић	8
28.	Мато Симов Петковић	7
29.	Јово Симов Петковић	9
30.	Буро Симов Петковић	4
31.	Перо Митров Петковић	3

Упоређењем спискова породица у нотама од соли за 1790. и 1799. годину збуњује податак из којег се види да су 1790. године уписане породице Јова Симова Јанковића и Сава Томова Зубца са 17 односно 14 чланова домаћинства, док се те породице не појављују у списку за 1799. годину. Што се збило са овим породицама за тако кратко вријеме? Да ли су иселиле у неки други крај, настрадале у некој епидемији или грешком изостављене из списка, тешко је рећи јер писаних трагова нема. То је вријеме када су исељавања била рјеђа, а тешко је и препоставити да су се овако многочлане породице одважиле на потпуно исељавање. Обично се селио један дио, њен „вишак“, углавном млађи чланови способни за „живот изнова“. Колико је познато у то вријеме није било епидемија које су харале, слично „шпањолци“ много касније, па се и та могућност може искључити. Остаје као једино могуће да ове породице нијесу уведене у списак, али како изоставити тако многочлане породице, грешка се сигурно искључује. Могуће је да је било породица које се из било којих разлога, а понајприје због недо-

статка потребних средстава, нијесу интересовале за со. Можда су се саме сналазиле употребом мора или примитивним добијањем соли испаравањем морске воде.

НЕКИ ПОДАЦИ О ДОСЕЉАВАЊУ У XVIII ВИЈЕКУ

Из расположиве архивске грађе, стручне и научне литературе уочава се да је досељавања у ове крајеве било из разних крајева (Стара Црна Гора, Албанија, Далмација и др.), али је главно миграционо подручје кроз разне периоде наше историје била Херцеговина, једна од најактивнијих наших земаља из које су миграције ишле на све стране и у свим већим покретима становништва. Исељавање из Херцеговине у Приморје познато је још у XIV вијеку. Међутим, најмасовније миграције из Херцеговине у наше крајеве датирају с краја XVII и почетка XVIII вијека, у вријеме значајних историјских збивања која су директно утицала на досељавање. Учешћем у морејском рату³⁸ на страни савезника Венеција је уз помоћ Бокеља и Црногораца 1687. године ослободила Херцег-Нови, а тиме и читав простор предње Боке до Рисна, те тако проширила своју власт на читаву Бокву осим Грбља. У таквој ситуацији поражена турска војска повлачи се према Херцеговини, а са њом и муслимански живаљ који је живио и имао своје посједе у овом крају, а није хтио да остане под млетачку власт. То је изазвало велике покрете хришћанског становништва у обрнутом правцу. Из Попова, Клобука, Корјенића, Рудина, Невесиња, Требиња, Зубаца, Дубочана и других мјеста Херцеговине покренуло се становништво у правцу Боке, предвођени епископом Саватијем Љуби-братићем и другим угледним кнезовима и харамбашама, да запосједну земље напуштене од Турака и на тај начин избјегну даље сукобе са њима и обезбијеле себи повољније услове за живот.

Миграције из овог периода могу се подијелити у двије фазе. Прва, од 1687. па до 1698. године, „када је прешло с епископом Саватијем Љубибратићем доста народа у ерцеговску крајину под власт млетачку“³⁹. Рачуна се да је тада досељено око 420 породица, а међу првим досељеницима у Беновићу биле су породице: Марић, Комадина, Вранковић, Томановић, Јанковић и Даниловић, чији потомци и данас ту живе. Према С. Накићеновићу Марићи и Комадине су дошли са Милошем Војновићем 1692. године из Косора, односно Попова, док су остали

³⁸ Морејски рат је назван по Мореји на Пелопонезу, а водили су га њемачки цар Леополд и његови савезници Пољска и папа Иноћентије XII против Турске. Савезницима се касније придружила и Венеција.

³⁹ Др Јефто Дедијер, Херцеговина, Насеља српских земаља, књ. VI, САН, Београд, 1909.

навјероватније дошао са Саватијем Љубибратићем 1694. године — Вранковићи из Попова, Томановићи и Даниловићи из Зубаца (Даниловићима је и данас надимак „Зубци“), а Јанковићи из Клобука. Појединим породицама Херцеговина је била само привремено станиште, док им поријекло води из Старе Црне Горе (Томановићи и Јанковићи). Податак за Даниловиће је узет од С. Накићеновића, мада се ова породица не помиње у архивској грађи, катастру, нити потама од соли, што доводи у сумњу да су се они међу првима доселили у Беновиће. Даниловићи су фактички у првој фази напустили Зубце и дошли у херцеговски крај, у Топлу, а из архивских извора се види да су већ 1735. године били вршни поморци.⁴⁰

Друга фаза миграција из Херцеговине креће 1701. године, послје разграничења између Турске и Венеције, односно послје напуштања Венеције освојених јужних дјелова Херцеговине. У овој фази покрети су били још масовнији, јер је хришћанско становништво било приморано да бјежи испред Турака приликом њиховог поновног запосједања крајева напуштених од Млечана. Млетачке власти су биле расположене и благонаклопе према досељеницима из Херцеговине, поред осталог и из практичних разлога, јер су рачунали са њиховом снагом у борби против Турака и користи коју ће имати од дажбина на дагу им земљу. Досељаци су добијали земљу и повластице зависно од њиховог положаја у друштву. Угледне старјешине, кнезови, харамбаше и свештенство, добијали су до 20 кампа земље (камп — један дан орања) на уживање и право преноса на потомство, као и извјесна новчана примања, док су обични сељаци добијали 5—6 пута мање. „Велики миграциони притисак довео је у питање и онако оскудну земљу у Боки. Мало се добијало да би се могло добро живјети“.⁴¹ Овако масовно досељавање забринуло је млетачке власти које су биле приморане да обуставе даље данање земље. На то су реаговали главари херцеговске крајине и обратили се молбом млетачком Сенату, којом траже да се ријеша питање досељеника који нијесу добили земљу, да се одобри даље насељавање и наслеђивање земље, истичући као подлогу својих захтјева заслуге људи овог краја у борби против Турака „а за лава крилатога“.

„У Млещима одмах се олазваше овој молби, те већ 3. августа 1701. године изиђе дукаат дужда Алвиза Моћенига II, којим свакој породици даје неку новчану приномот и по четири диолице земље — *campi quattro* — у крајини херцеговској, а њиховим главарима по четири дуката мјесечне плате и сувише по

⁴⁰ Др Милош Милошевић, Трговачка дјелатност и капитал новонастањених хајдука као главни фактор развоја поморске привреде херцеговског краја у I половини XVIII вијека, Годишњак Поморског музеја, бр. 16, Котор, 1968.

⁴¹ Гл. Станојевић, исто.

двадесет лјоница земље — *campi venti* — свакоме, уз строгу наредбу, да никоме од њих, под никаквијем изговором ове земље нико не може одузети.”⁴²

Благонаклоност Венеције показала се и касније приликом новог захтјева херцеговских главара, који је услиједио 1718. године као посљедица перманентног притиска миграција из Херцеговине. И тада је дужа наредио провидуру за Далмацију да се подијели још земље дошљацима, да могу слободно живјети у својој православној вјери и поправљати цркве и манастире. Остало је записано да је те године декретом провидура Моћенига у Беновићу долијељена земља Јовану Петкову, Марку Николину и Радојици Марићу. Од овог периода па све до краја XVIII вијека у Беновићу се доселило више нових породица, али не само из Херцеговине, него и других крајева, посебно из Старе Црне Горе и осталих дјелова Босне. Од данашњих старосједилаца у XVIII вијеку се још помињу породице: Мустур, Војводић, Јанчић, Вукасовић, Лазовић и Одаловић. У архивским документима из овог периода Мустури се помињу 1732. године, док њихов долазак из Мориња С. Накићеновић помјера 30 година касније. Војводићи се помињу 1780. године као римокатолици из Херцеговине, а Вукасовић 1789. године када су дошли из Дражина Врта и купили посјед перашке породице Митровић. Купио га је Стјепан пок. Бура Вукасовић. За Лазовиће стоји да су дошли из Рисна 1796. године и купили земљу од Сима пок. Луке Вранковића, реченог Милошевића, за 48 талира, а купац је био Јово пок. Бура Лазовић. За Јанчиће се зна да су дошли с Убала око 1750. године, а Одаловићи с Кривошија 1790. године. Одаловићи воде поријекло из Дугог Дола у Његушима гдје су се звали „Водаловићи”. Одатле су почетком XVIII вијека преко Добре воде у Малим Цуцама стигли на Кривошије. Један дио братства није се ту дуже задржао већ је сишао у Боку, у Беновиће, Сасовиће и Столин.⁴³

Из архивских извора које смо користили види се да су у XVIII вијеку у Беновићу егзистирале неке породице чијих потомака овдје данас нема, било да су се иселили, изумрли или на други начин ишчезли. То су, по нама, двије најстарије породице — Николићи и Митровићи — које су, највјероватније, ту живјеле још у турско доба. Из породице Николић се помиње први кнез села Буро Николић, а за Митровиће постоји усмено предање да је један њихов племеник сишао крадом до обале да захвати морске воде и однесе је кући (у замјену за со до које се тешко долазило), али је у повратку био откривен и убијен, јер хришћани у турско доба нијесу смјели силазити на

⁴² Томо К. Поповић, *Херцег-Нови — историјске бљешке*, Херцег-Нови, 1924.

⁴³ Др Јован Ердељановић, *Стара Црна Гора*, Слово љубве, Београд, 1978.

обалу односно на терен гдје су живјели Турци. Гдје је убијен ту је и закопан и до недавно је тај гроб био обиљежен једним повећим усправљеним каменом којег је народ звао „Враци кам“. Поред ове двије породице помињу се још: Милошевићи, Лучићи, Петковићи, Драшковићи (харамбаша Марко из 1746. године), Бермановићи, Слакођевићи, Бурићи, Пјешивци, Башићи, Јовановићи и Радонићи.

Да се земља дијелила све до краја млетачке владавине (1797), односно да је насељавање трајало и даље, свједочи податак из 1794. године када је одлуком генералног провидура из Задра додијелена земља у Беновићу Марку Николићу пок. Јова, уз обавезу плаћања годишње даће, укњижења у катастар и забране ометања у посјеловању под пријетњом казне од 100 дуката.⁴⁴

Остале породице такозваних мањих старосједилаца већином су дошли с Убада крајем XIX и почетком XX вијека. То су Вуковићи, Радонићи, Ивовићи, Васиљевићи, Савићи, Вукичевићи, Драгојловићи и Павловићи. Помињемо их зато што је њихов долазак у херцеговски крај, без обзира што то није било у Беновићу него Ублима, везан за прву фазу досељавања из Херцеговине и Старе Црне Горе. На Ублима су се задржали док им услед пренасељености није постало претијесно у овом малом крашком пољу. Из Херцеговине на Убле су дошли: Савићи из Корјенића 1687. године, Вуковићи, Ивовићи и Вукичевићи из Невесиња, а Радонићи из Попова 1692. године, док су Васиљевићи из Бањана стигли 1695. године. Из Старе Црне Горе дошли су Лаконићи, Јанчићи и Драгојловићи из Бјелица, а Павловићи из Бјелопавлића, сви 1687. године.⁴⁵ У групи ових породица спадају још Вујновићи и Фанфани. Вујновићи су дошли из Кута 1810. године, а у Куте су дошли из Корјенића 1692. године са Милошем Војновићем.⁴⁶ Фанфани су дошли из Далмације око 1813. године, по изворима с Накићеновића.

УСЛОВИ ЖИВОТА И РАДА

Живот у селу био је тежак, што се може запознати из досадашњег излагања. Мали посједи на шкртој земљи давали су толико да се једва могло преживјети. Ако се томе дода да је већина сељана узимала земљу у закуп на пола, што значи да су половину прихода морали дати власнику посједа, није тешко закључити колико им је остајало за живот, посебно у бројнијим породицама са преко 10—15 чланова. Податак С. Накићеновића

⁴⁴ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла СССVIII.

⁴⁵ Широ Милановић, Подаци о историји Моринца и околних мјеста, Котор, 1974.

⁴⁶ Видак Вујновић, Војновићи и Вујновићи од средњег века до данас, Научна мисао, Београд, 1985.

да „у Беновићу никада није било кметова“⁴⁷ не можемо прихватити, а то поткрепљујемо чињеницама из архивске грађе:

— У жалби Петра Лаконића из Беновића још 1725. године наводи се да му сељаци Беновића и Кумбора, као кметови Ивана Буровића, наносе велике штете на његовом имању.⁴⁸

— На молбу Марије Модеско из Дубровника позвани су у суд на саслушање Буро Петров и Буро Ников из Покривеника, кметови са имања именоване. Молба је датирана 5. марта 1779. године.⁴⁹

Због оскудице у земљи сељаци су се све више опредјељивали за гајење стоке, претежно ситне, за коју су испашу тражили на обронцима брда не поштујући власништво тих парцела. Поједини су свјесно правили преступе и оштећивали туђе земље, да би омогућили стоци бољу испашу, а себи неопходну егзистенцију. Према подацима из катастра од 1704. године у Беновићу је већ тада било: крупне стоке 23 граа, ситне 113 и три коња, што значи да је на сваког становника долазило више од 1,5 граа стоке, не рачунајући коње. Сигурно је да се тај фонд стално повећавао, а у изналажењу испаше залазило се и у сусједна села (Кумбор, Куте, Рујево, Баошић), па је не ријетко долазило до спорова које су рјешавали судови добрих људи или органи власти, о чему је већ било ријечи. Понекад су мјештани пресуђивали и сами. Тако је 1777. године, према архивским документима, Никола Савов Мустур из Покривеника (Покривеник се у више случајева поистовјећује са Беновићем) предао у суд херцеговски дивље козије главе, од убијених коза које је затекао да му харају њиву.⁵⁰

У то вријеме подстицало се и гајење маслина, мада је познато колико је времена потребно да маслина почне рабати и да су јој ђуди у роду промјенљиве. Према подацима из 1774. године о попису власника маслињака, броју старих и младих маслинових стабала и производњи уља, датих заједно за села Миочевеће и Беновиће (27 маслињака), може се констатовати, пошто се на основу власништва може издвојити синсак за Беновиће, да је стање било следеће:⁵¹

⁴⁷ Поп Сава Наквићеновић, исто.

⁴⁸ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла LXXXIV.

⁴⁹ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CCLX.

⁵⁰ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла CCLX.

⁵¹ Гангор Станојевић, Грађа за привредну историју Боке Которске у XVIII вијеку, Miscelanea — мјешовита грађа, књ. V/77, Историјски институт, Београд, 1977.

Домаћинство	Број старих стабала	Број нових стабала	Произведено барила — коната	
1. Никола Николић	7	8	—	18
2. Гаврило Николић	8	15	—	18
3. Томо Николић	15	10	—	35
4. Буро Суоревић (?)	11	4	—	25
5. Јово Митровић	10	8	—	25
6. Јово Мустур	11	15	—	25
7. Јово Симов (Јанковић)	15	6	—	35
8. Лука Стјепов (Николић)	15	6	—	35
9. Симо Лучин (Вранковић)	5	7	—	18
10. Никола Јовов (Вранковић)	10	4	—	25
11. Буро Бетков (Томановић)	6	6	—	15
12. Буро Тодоров (Комадина)	12	5	—	28
13. Никола Тодоров (Комадина)	4	5	—	10
14. Марко Бетков (Томановић)	8	5	—	18
15. Петар Комадина	5	3	—	12
16. Шпиро Буоров (?)	8	—	—	16
17. Илија Перов (Јанковић)	8	—	—	16
Свeга:	158	107	—	374

или 6,24 барила.⁵²

Презимена у заградама су изведена на основу сачуване архивске грађе.

Из пописа се види да су домаћинства располагала са малим бројем маслинових стабала, посебно плодних, тако да су приноси занемарљиви. Према одређеним сазнањима до којих смо дошли проучавањем архивске грађе, стварни број маслина и маслињака на подручју Беновића био је знатно већи, јер у изнесеном прегледу нема података за оне власнике који ту нијесу живјели (Пераштане и Повљане), чији су посједи обухватили највећи дио мјеста.

Тежак сељачки живот је и Беновчане постепено окретао према мору и његовим добрима. Риболов је постајао актуелан, нарочито под утицајем рибара из Баонића, али је то још увијек био пионирски полухват. Међу првима који су се одважили и смогли примитивна средства за тај посао били су неки Томановићи, а затим Јанковићи и Мустури.

⁵² Барил — 64,3859 литара, коната = 1,073 литре, 1 барил = 60 коната.

У бокелском поморству XVIII вијека, који се по свом успону и просперитету сматра „златним добом“ Бокелске морнарице, Беновчани, бар по досадашњим истраживањима, нијесу имали неку значајнију улогу. Познато је да је на бокелским једрењацима било Беновчана морнара, али патрона није било. У архивској грађи из 1794. године помиње се неки Остоја пок. Сима Вранковић из Беновића као бивши морнар на трабакули Риста Драгичевића из Рисна,⁵³ а 1805. године излато је увјерење Топалске комунитати патрону Јовану Црногорчевићу из Баошића да на броду „Госпа од Кармена“, поред осталих морнара, може да плови деветнаестогодишњи Крсто Петковић из Беновића.⁵⁴ У једном документу из 1790. године помиње се капетан Марко Војводић, као заступник капетана Гаетана Грубаша из Пераста, у неком спору око земљишта званог „Луг“ у Беновићу.⁵⁵ У досадашњим истраживањима није пронађено више података, што не значи да их и нема. Може се само претпоставити да је број поморца — морнара из Беновића морао бити већи из два основна разлога: прво, два сусједна мјеста — Баошић и Кумбор — имали су своје капетане и патроне (Црногорчевићи, Цвјетковићи, Лазаревићи, Бурасовићи и др.), односно своје бродове за које је сигурно била потребна радна снага — морнари; друго, Пераштани који су посјеловали земљу у Беновићу били су углавном из познатих поморских породица па је логично закључити да су своје посаде попуњавали младим и одважним момцима из Беновића. Подаци из XIX вијека говоре да је готово из сваке куће у Беновићу било поморца који су пловили по свим морима свијета, а то се могло десити само ако је већ постојала одређена традиција за овај позив.

Вриједно је такође истаћи да је у XVIII вијеку у Беновићу постојала трговинска радња коју је држао Симо Лучин (Вранковић), што се види из једне дозволе којом се именованом одобрава да држи радњу отвореном и у свечане дане. Дозвола је из 1759. године.⁵⁶

На крају, умјесто закључка, жеља нам је да се овај рад настави и употпуни сличним подацима из XIX вијека.

⁵³ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла СССVIII.

⁵⁴ Петар Д. Шеровић, Подаци из поморске прошлости херцеговске општине почетком XIX вијека, Годишњак Поморског музеја бр. III, Котор, 1954.

⁵⁵ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла ССХС.

⁵⁶ Архив Херцег-Новог, ПУМА, фасцикла ССИ.

Summary

SOME DATA ABOUT THE VILLAGE OF ĐENOVIĆ WITH A SPECIAL REVIEW OF THE ARCHIVES SOURCES FROM THE 18th CENTURY

Gligo ODALOVIĆ, M. Sc.

This paper is an attempt to learn more about the past of the village of Đenović by exploiting the available competent literature and archives material of the Archives of Herceg-Novi. In the Venetian period, since which there are documents in the Archives, the village was called Gionóevich, probably after the name of an old family. At the present time there is a controversy whether the name of the settlement is Đenović or Đenovići. The controversy is based on the differences between tradition and language rules, and we have decided to accept the tradition, that is the form Đenović, following thus numerous examples in our language usage concerning the toponyms derived from family names.

It is known that this region was inhabited as early as in the Illyrian period. The Greek-Roman period is connected with the controversial settlement Stoli which is supposed to have sunk into the sea at the time of a disastrous earthquake. There is more and more evidence that there really was a settlement of the kind.

Đenović is one of the smallest settlements in the community of Herceg-Novi and it is bordering on the villages of Kumbor, Kuti and Baošić. Its shoreline, which belongs to the Bay of Tivat, is 2 km long. The village is on a mountain slope facing the south and shows a clear line between Mediterranean vegetation and cultivated ground. The village has two springs of drinkable water and a great number of «live» wells, which enable the settling. In the past the village was of scattered type made up of hamlets, while in the present time, due to intense building, it has grown into a village of interspaced type.

The occupation of the inhabitants has changed in the course of time from the primitive tillage of the land and extensive stock — breeding to crafts, trade, maritime trade, fishing and employment in military and government institutions. The change of the occupation influenced the entire structure of the place and the way of life, so that it has changed from a typical rural settlement into a semiurban outlying housing project. The mentioned economic development was followed by the respective habitation culture: from the primitive dwellings over traditional coastal houses to modern residential architecture.

In the archives material of the Archives of Herceg-Novi the earliest entry on Đenović is in the cadastral register of 1704, which contains the state of the village at the time. From that cadastral register it can be seen that up to the time of Venetian rule the village was inhabited by Muslim families who left, with the retreating Turkish army, for Herzegovina. It is obvious that there were also Christian families in the village during the Turkish rule which is proved by two chapels on the hills dating from the 17th or perhaps 16th century.

Having conquered Herceg-Novi (1687) and overtaken the front part of the Bay of Kotor the Venetian authorities gave the land left by the Turks to the families of their allies from Perast and numerous immigrants from Herzegovina and Old Crna Gora (Montenegro). It was also the case with Đenović. The best land in the territory was given to the families of Perast and that of poorer quality and in the hilly area to the mentioned immigrants. The landowners from Perast leased the donated land to the farmers and those accepted it, though under bad conditions, because their farms were too small to survive on. At the beginning of the 18th century there lived 15 families in the village and there were 86 inhabitants of which 21 male »fit for the rifle«, 18 women, 26 boys and 21 girls. Only 7 of those families were the owners of the land and the others »pent halves«, that is cultivated the land of the others. As they did not give the respective amounts to the landowners from Perast and Herceg-Novi, trespassed the other people's property or committed other kinds of violence, the people of Đenović frequently needed interventions of the »good men's courts«, had law suits and were punished by the Venetian authorities as it is presented in this paper according to the numerous documents from the Venetian Political — Government Archives. Besides the already mentioned material the author used the preserved »salt papers« of the Archives of the Topla Community from 1758 to 1799 (4 papers) that present the number of families and inhabitants, but if compared to the other sources, they may be proved unreliable.

A separate chapter deals with the migration giving data about the immigration towards the end of the 17th century and during the 18th century. These data were taken from the competent literature and respective archives material and give a better insight into the problem than the so far gathered evidence. It is pointed out that the first immigrants from Herzegovina were families Marić, Komadina, Vranković, Tomanović, Janković and Danilović, while the families Nikolić and Mitrović had probably lived there before. The immigration was permitted and encouraged by Venice as it got new subjects ready to fight against the Turks.

The last part of the paper deals with the life and activities of the inhabitants, stressing the fact that it was hard life in simple and unfavourable economic conditions. Little soil, few heads of livestock, small amounts of olives and numerous taxes resulted in the existence on the verge of survival. Therefore there were attempts to find more profitable occupations and jobs, it was specially expressed in the 19th century.